

LA VALL
de **CAMPRODON**
DESAPAREGUDA

Agustí Dalmau Font

LA VALL *de* CAMPRODON DESAPAREGUDA

AJUNTAMENT DE
CAMPRODON

LA VALL de CAMPRODON DESAPAREGUDA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2020

© dels textos: Agustí Dalmau Font

© del pròleg: Silvia Planas Marcé

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Camprodon

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Coordinació editorial:

Elisabet M. Nogareda

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

L. Roisin (Ed.) / Fons Miquel Bertran Bertranpetit

Fotografia de la portadella:

Josep M. Co i de Triola / AFCEC

Acronims:

AFCEC (Arxiu fotogràfic del Centre Excursionista
de Catalunya)

ISBN 978-84-17432-80-5

DL B-2234-2020

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Els arxius de la memòria

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Una vall sempre captivadora

Pàg. 12

CAMPRODON

Una vila entre muntanyes i rius

Pàg. 106

LA VALL DEL RITORT I BEGET

A un pas de França i de la Garrotxa

Pàg. 134

LA VALL DEL TER

Aigua, muntanyes i vistes de somni

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

ELS ARXIVS DE LA MEMÒRIA

Sílvia Planas Marcé, directora del Museu d'Història dels Jueus i de l'Institut d'Estudis Nahmànides

Walter Benjamin va dir que la fotografia era «l'arqueologia del present»; eren els anys trenta i Europa bullia d'art, de creativitat i de cultura. Poc després, l'horror més inconcebible va submergir-la en la destrucció. D'aquells temps esplèndids, i també dels temps de dol i de guerra, en queden fotografies, imatges que són, com escriu Núria F. Rius, una «finestra oberta a la memòria».

Aquest llibre presenta, d'antuvi, un món desaparegut, una vall que ja no és, un espai fet de pedres antigues, de rostres del passat, de paisatges bucòlics carregats de nostàlgia. Tanmateix, cal preguntar-se si de veritat tot això s'ha

fos en el temps, si s'ha esvaït del tot. Certament, els carrers i les places de Camprodon, Llanars, Vilallonga, Setcases i Molló han canviat d'ençà que es van fer les fotografies. La gent que s'hi veu ja no és enlloc; les cases, les xemeneies, els terrats, les portes, els balcons, el bestiar i els camps llaurats, tot s'ha modificat. En queden, però, ponts i monestirs, campanars i esglésies, fonts i rierols, arbres i muntanyes; en queda, sobretot, l'esperit profund de la vall i de la seva gent. L'aire que traspua cadascuna de les imatges conté l'alè del passat, al mateix temps que explica mil coses del present. Aquestes fotografies són miralls de la història i capten realitats arrelades (i vigents) en el substrat identitari de la vall.

Amb quin objectiu cadascun dels dos Valentins que fan una part d'aquesta història (tant Fargnoli com Planesas), o la resta d'autors de les imatges, prenia la càmera

i feia les fotografies delicioses que mostren aquestes pàgines? Què hi veien, enllà de la seva màquina de fotografiar? Retrataven espais, llocs i persones per deixar testimoni per a la posteritat? S'imaginaven que el seu treball seria, un segle més tard, un element imprescindible per estudiar la història de la vall?

Partint d'una selecció de fotografies antigues i esplèndides, Agustí Dalmau ha construït un relat precís de la història de la vall de Camprodon en els darrers cent anys. El seu mèrit més gran, més enllà d'haver recopilat aquestes imatges i haver-les descrit amb tant de detall, és haver captat un dels grans valors de la fotografia: la capacitat de ser via de comunicació entre generacions, de teixir relats de territoris i de crear lligams d'identitat.

Wim Wenders deia que «fer una fotografia és mirar les coses, els llocs, les persones i les històries abans que desapareguin». Aquest llibre és un treball arqueològic fet amb imatges; amb ell, la vall de Camprodon no desapareixerà mai: amb les fotografies i els textos que les expliquen, la seva imatge perviurà en la memòria de tota la gent que se l'estima.

VALENTI PLANESAS BOYER / Fons MARTÍ PUJOL SURINACH

Introducció

UNA VALL SEMPRE CAPTIVADORA

Agustí Dalmau Font, historiador i arxiver

La vall de Camprodon, també coneguda com *l'Alta Vall del Ter*, es troba a la comarca del Ripollès, a la província de Girona. És un territori pirinenc regat per dos rius, el Ter i el seu afluent, el Ritort, i format per cinc municipis: Setcases, Vilallonga de Ter, Llanars, Camprodon i Molló.

Té identitat pròpia, com ho palesa que la majoria de pobles tenen uns orígens comuns que es remunten a l'època medieval.

Els castells del Catllar, de Creixenturri, de la Roca, de Rocabrúna i de Sant Nicolau, el monestir de Sant Pere de Camprodon i les esglésies romàniques van esdevenir elements vertebradors del territori.

Fins a finals del segle XIX i els primers anys del segle XX, aquesta àrea geogràfica va subsistir gràcies a l'agricultura, a la cria de bestiar oví i a activitats econòmiques que hi estaven relacionades, com ara les exercides per paraires i teixidors de llana. L'activitat industrial era inexistent.

Els pobles esmentats presentaven els mateixos trets: carrers i places amb ferm de terra, absència de xarxa de clavegueram, les cases solien tenir baixos i un pis, i les dones, per rentar la roba, havien d'anar al riu, als recs o als safaretjos. A més, els nuclis de població estaven comunicats per camins rals, veïnals o pels que eren transitats pel bestiar durant la transhumància.

L'excepció era la vila de Camprodon, que, gràcies a la presència d'estiuejants procedents de Barcelona, presentà

RENTADORS DE CA L'AVI

A la pàgina anterior, unes dones als rentadors de ca l'Avi, al barri de Dalt de Setcases, el 1928. Al de Baix hi havia un rentador a la font del Viver, l'aigua del qual no era tan freda, cosa que feia que també fos freqüentat per dones d'altres punts del poble. A la dreta, en primer terme, la cabana d'en Tonicus.

ZONA DE LA FORCARÀ

A principis dels anys seixanta encara s'havien d'urbanitzar les planes situades prop del Ter i de la font de la Forcarà. En aquesta pàgina, a l'esquerra, la casa del Turonet, construïda a l'actual passeig d'Espinalba, 1. A la dreta, el jardí de l'Hotel Rigat i, a la llunyania, el poble de Llanars.

VALENTÍ PLANESAS BOYER / Fons TONI DELGADO ROSA

un aspecte més modern aproximadament des de l'any 1895.

Davant d'aquesta realitat, no sorprèn que el territori esdevingués curiós i alhora atractiu als ulls dels fotògrafs d'entre finals del segle XIX i els anys trenta. D'aquesta manera, Camprodon va convertir-se en una de les poblacions catalanes més immortalitzades en el període esmentat.

Entre els primers fotògrafs hi havia aficionats a l'excursionisme –la majoria eren socis del Centre Excursionista de Catalunya–, professionals que treballaven per a la casa Thomas, i amb més motiu quan Josep Thomas començà a passar els estius a Camprodon, i Àngel Toldrà Viazo (A. T. V.). Un cas curiós és el de Valentí Fagnoli, que, tot i captar aspectes dels pobles, se centrà principalment a retratar racons de Molló i d'Espinavell. El fotògraf Jesús Mauri Radó, malgrat estar establert a Ripoll, no va fer gaire feina a la vall de Camprodon atès que es trobà amb la competència de l'editora Thomas i de Fagnoli.

A la dècada dels vint s'ha de destacar la tasca duta a terme per l'editor Lucien Roisin. El fotògraf local Valentí Planesas Boyer va fer un treball molt interessant i d'un gran valor històric, ja que realitzà reportatges dels principals esdeveniments de la població, com ara inauguracions, festes, nevades, fets excepcionals o aspectes quotidians de la zona entre els anys vint i els anys seixanta.

El fotògraf de Figueres Joan Moncanut va estiuajar a Setcases als anys cinquanta i a principis dels anys seixanta, i va aprofitar l'avinentsa per immortalitzar la majoria dels racons i les peculiaritats del poble.

Les instantànies són el fidel reflex d'una constatació: la modernització de Camprodon envers la resta de pobles, ancorats en una manera de fer tradicional, que no canvià fins a la segona meitat del segle XX. El motiu de la transformació està estretament relacionat amb l'obertura de l'estació d'esports d'hivern de Vallter 2000.

VALENTI PLANESAS BOYER / Fotos TONI DELGADO ROSA

CAMPRODON

Una vila entre muntanyes i rius

El vers «Per què t'amagues, Camprodon fresquívol, violeta del bosc en ta ribera?», extret del Cant IV de *Canigó*, escrit per Jacint Verdaguer, recull dos dels trets que caracteritzen Camprodon.

En primer lloc, la ubicació, que no es percep fins que no s'és allí, i en segon lloc, es tracta d'una vila que ha viscut i conviu amb l'aigua i els rius, com ho evidencia la presència de nombroses fonts –la majoria d'elles emblemàtiques–, ponts i passarel·les. Una bona prova d'això és que el pont Nou i el Ter són els elements propagandístics per excel·lència.

Davant d'aquesta realitat, no és estrany que, entre finals del segle XIX i principis del segle XX, esdevingués un punt d'estiueig d'anomenada, molt ben considerat per la societat barcelonina, que directament o indirectament va transformar Camprodon. Així, progressivament es convertí en un lloc dotat de serveis i d'equipaments més propis de ciutats i de poblacions més grans.

VALENTÍ PLANESAS BOYER / Fons AGUSTÍ DALMAU FONT

CARRER DE FREIXENET

A la pàgina del costat, imatge feta entre el 1928 i el 1931 en què es veu la majoria de les cases del carrer, la fàbrica tèxtil Geronés –a l'esquerra del monestir–, els edificis antics de l'hospital i de la rectoria –aterats el 1936–, els nínxols del cementiri i el monestir, encara pendent de fer-s'hi la segona restauració.

CAMPRODON DES DEL MAS LLANDRIUS

En aquesta pàgina, les planes del mas Llandrius (can Pascal) a principis dels anys seixanta, abans d'urbanitzar-se. En primer terme, la Torre Carulla, can Roig al darrere i can Moisès, actualment Els Avets, a la dreta. En aquesta casa hi havia un camp d'entrenament d'hípica en la modalitat de salt d'obstacles.

VALENTÍ PLANESAS BOYER / Fons TONI DELGADO ROSA